

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ

9. KLASEI

2011. gada 7. jūnijā
SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

1. uzdevums (5 punkti).

Sarindo notikumus hronoloģiskā secībā, pierakstot gadam atbilstošā notikuma burtu!

Gads	Burts	Notikums
1554. gads		A Latvija tiek uzņemta ANO sastāvā
1817. gads		B Livonijā pasludina ticības brīvību
1919. gads		C Tiek pabeigta Ķeguma HES celtniecība
1939. gads		D Kurzemē atceļ dzimtbūšanu
1991. gads		E Rīgas aizstāvji atvaira Bermonta uzbrukumu

Aizpilda skolotājs:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Kopā par 1. uzd.: _____

2. uzdevums (5 punkti).

Minētajiem kariem un kaujām pieraksti atbilstošu vēstures perioda burtu!

(Vēstures periodi ir norādīti ar burtiem.)

Vēstures periods	Burts	Kari vai kaujas
A Senie laiki		Napoleona kari
B Viduslaiki		Simtgadu karš
C Jaunie laiki		Grieķu–persiešu kari
D Jaunākie laiki (20. gs.)		Strēlnieku kaujas Nāves salā
		Staļingradas kauja

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Kopā par 2. uzd.: _____

3. uzdevums (4 punkti).

Katram Latvijas vēstures notikumam pieraksti atbilstošu pasaules vēstures notikuma burtu! (Uzmanību! Viens pasaules vēstures notikums ir lieks.)

Latvijas vēstures notikums	Burts	Pasaules vēstures notikums
Brīvības cīņas		A Holokausts nacistu okupētajās zemēs
Rīgas sinagogas nodedzināšana		B Pirmā pasaules kara sākums
Latvijas neatkarības atjaunošana		C Augusta pučs Maskavā
K. Ulmanis kļūst par valsts prezidentu		D Sākas pilsoņu karš Spānijā
		E Parīzes miera konference

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

Kopā par
3. uzd.:
_____**4. uzdevums (5 punkti).**

Uzmanīgi izlasi tekstu!

Jaunizveidotajai Latvijas valstij bija jārisina neatliekami uzdevumi iekšpolitikas un saimnieciskās dzīves jomās. 1920. gadā notika pirmās demokrātiskās vēlēšanas Latvijā, kurās tika ievēlēta **A**. Apmēram trešo daļu no deputātu vietām ieguva **B** pārstāvji. Pirmā **A** pulcēšanās notika 1920. gada **C**, tāpēc šo datumu neatkarīgajā Latvijas valstī atzīmē kā svētku dienu. Pats svarīgākais **A** uzdevums bija izstrādāt valsts pamatlikumu – **D** un uzsākt **E**, lai dotu iespēju Latvijas iedzīvotājiem kļūt par īstiem savas zemes saimniekiem.

Izvēlies no dotajām atbildēm, kurām jābūt burtu A, B, C, D, E vietā!

Saeima, Augstākā padome, Satversmes sapulce, LZS, LSDSP, DC, 1. maijā, 15. februārī, 4. maijā, manifesti, Satversme, Agrārā reforma, Pavalstniecības likums, Draudzīgais aicinājums

Kuriem vārdiem jābūt burtu A, B, C, D, E vietā?

A _____

B _____

C _____

D _____

E _____

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

5. ____

Kopā par
4. uzd.:
_____**5. uzdevums (4 punkti).**

Katram preses izdevuma nosaukumam pieraksti atbilstošu izdošanas perioda burtu! (Uzmanību! Viens izdošanas periods ir lieks.)

Preses izdevuma nosaukums	Burts	Izdošanas periods
Laikraksts „Cīņa”		A 20. gs. 20.–30. gadi
Laikraksts „Dienas Lapa”		B 20. gs. 80.–90. gadi
Laikraksts „Atmoda”		C 21. gs.
Laikraksts „Jaunākās Ziņas”		D 1904.–1991. g.
		E 19. gs. 90. gadi

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

Kopā par
5. uzd.:

6. uzdevums (6 punkti).**Rūpīgi izpēti attēlus A, B, C!**

6.1. Ieraksti tabulā burtam atbilstošo Latvijas kultūrvēsturiskā pieminekļa nosaukumu!

A**B****C**

	Kultūrvēsturiskais piemineklis
A	
B	
C	

1. ____

2. ____

3. ____

6.2. Atzīmē ar X tabulā, kurā kultūrvēsturiskajā novadā piemineklis atrodas!

	Kurzeme	Zemgale	Vidzeme	Latgale	Sēlija
A					
B					
C					

4. ____

5. ____

6. ____

Kopā par
6. uzd.:

7. uzdevums (4 punkti).**Ieraksti tabulā minētā notikuma cēloņus un sekas!**

Cēloņi	Notikums	Sekas
	Kurzemes iedzīvotāji dodas bēgļu gaitās	
	Akcija „Baltijas ceļš”	

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Kopā par
7. uzd.:_____
Kopā par
1. daļu:

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI
 2011. gada 7. jūnijā
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Rūpīgi izlasi avotus un atbildi uz jautājumiem!

Avots A

20. gs. sākumā Latvijā bija saspringts iekšējais stāvoklis. Pilsētās strādnieki prasīja palielināt algu, saīsināt darbadienu. [...] laukos joprojām gandrīz puse lauksaimniecībā izmantojamās zemes piederēja muižniekiem. Zemnieki arvien biežāk prasīja likvidēt muižu zemes īpašumus.

Latviešu tauta izjuta divkāršu nacionālo jūgu – sveši bija gan vācu muižnieki un mācītāji, gan arī krievu valdība un tās ierēdņi. [...] Krievijas impērijā latviešu tautai nebija īstas ticības brīvības, ierobežotas bija iespējas izteikt savus uzskatus presē, dibināt biedrības, ieņemt augstākus amatus valsts iestādēs.

(G. Kurlovičs, A. Tomašūns. *Latvijas vēsture. Rīga, 1998.*)

Avots B

[19. gs. beigās] latviešus smagi skāra skolas reforma, [...], latviešu tautskolas tika iekļautas Krievijas skolu sistēmā. Vācu muižnieku un mācītāju ietekme uz skolu dzīvi gan samazinājās, bet to tūlīt aizstāja krievu ierēdņu kontrole. Visas mācības, izņemot ticības mācību, notika krievu valodā. Latviešu valoda tika izskausta no mācību procesa.

(I. Apine. *1905.–1907. gada revolūcija Latvijā un latviešu sociāldemokrāti. Rīga, 2005.*)

Avots C

No ārienes rudenī* skolā nemanījām nekādas pārmaiņas, bet iekšā pie sienām klasēs „Stundenplan”** vietā karājās „Rospisaņije urokov”***. Vācu ģeogrāfisko karšu vietā bija uzkārtas krievu kartes. [...] Inspektors bija no Krievijas un neprata ne vārda latviski. Viņš mums mācīja vēsturi un ģeogrāfiju. Saprast visu nesapratām, bet kalām [...] visu no galvas. [...] Bieži mēs nesapratām, ko inspektors mums skaidro, ne arī viņš saprata, ko mēs tam jautājām.

*19. gs. beigās

**stundu saraksts (vācu valodā)

***stundu saraksts (krievu valodā)

(E. Birznieks-Upītis. *Pastariņa dienasgrāmata. Rīga, 1924.*)

Avots D

- 1) atbrīvot tautskolas no katras administratīvas cara ierēdņu uzraudzības un nodot tās vēlētu vietējo pašvaldību pārziņā;
- 2) izsludināt dzimto valodu tautskolās par mācību valodu, bet krievu valodu par mācību priekšmetu;
- 3) šķirt skolu no baznīcas, atcelt ticības mācības pasniegšanu;
- 4) gādāt, lai tautskolas bērnus ne tikai mācītu, bet arī audzinātu demokrātiskā garā, par apzinīgiem pilsoņiem.

[No 1905. g. 10. novembrī notikušā Latvijas tautskolotāju kongresa pieņemtajiem lēmumiem]

(Laikraksts „Dienas Lapa”, 1905. gada 11. novembris.)

Avots E

Līdzšinējās pagastvaldes nav spējīgas izcīnīt tagadējo cīņu pret birokrātisko valdību un nodibināt atjaunotu dzīvi, tāpēc vecās iestādes bez kavēšanās atceļamas un viņu vietā jānodibina jauna pašvaldība uz stingri demokrātiskiem pamatiem, pagasta sapulcēm jāievēl rīcības komiteja.

Pašpārvalžu uzdevumi: [...] 4) noteikt pagasta nodokļus pēc iedzīvotāju ienākumiem un ievākt tos, 5) algot skolotājus un rakstvedi, [...], 7) uzraudzīt skolu, kurā jāved mācības pēc jaunām programmām.

[No 1905. g. 19. novembrī notikušā Latvijas pagastu delegātu kongresa lēmumiem, kuru īstenošana tika uzticēta pagastu valdēm – pašpārvaldēm]

(Laikraksts „Dienas Lapa”, 1905. gada 21. novembris.)

Avots F

[1907. gadā] visā Latvijā sākās ļoti ražīga pašdarbība. Relatīvā preses un biedrošanās brīvība ierosināja plašu un auglīgu pašdarbību, kurai uz laukiem un pilsētās sekoja saimnieciska uzplaukuma laikmets. Arī garīgās kultūras laukā revolūcija bija devusi jaunas iespējas. Avīžniecībā un grāmatniecībā radās agrāk nepieredzēta rosība. Nodibinājās daudzas kulturālas biedrības un politiskas organizācijas, kas attīstīja rosīgu darbību.

(Konversācijas vārdnīca. Rīga, 1930. 7. sējums.)

Avots G

paskaidrojumi:

rīcības komitejas – revolucionāru izveidotas pagastu pašvaldības

mežabrāļi – revolucionāri, kas slēpās mežos un kavēja soda ekspedīciju darbību

Karte par 1905. gada revolūcijas notikumiem Latvijā
(Vēsture pamatskolai. Latvija 20. gadsimtā. Rīga, Zvaigzne ABC, 2006.)

1. Par kuru Latvijas vēstures periodu stāsta avoti? Izvēlies pareizo atbildi un apvelc to! (1 punkts)

- A 19. gs. sākums
 B 19. gs. beigas – 20. gs. sākums
 C 20. gs. 20.–30. gadi

Aizpilda skolotājs:

1. ____

Kopā par 1. uzd.:

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

5. ____

6. ____

7. ____

8. ____

Kopā par 2. uzd.:

2. Izlasi avotus A un B! Uzraksti 1905. gada revolūcijas cēloņus! (8 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

Kopā par 3. uzd.:

3. Izlasi avotus B, C un D! Uzraksti, ar kādām problēmām saskārās skolotāji un skolēni 1905. gada revolūcijas priekšvakarā! (4 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____

1. ____

2. ____

3. ____

4. ____

Kopā par 4. uzd.:

4. Izlasi avotu D! Izmantojot avotus un savas zināšanas, uzraksti, kāpēc Latvijas tautskolotāji kongresā izvirzīja šādas prasības izglītībā! (4 punkti)

Avotā D izvirzītās prasības	Cēlonis
1)	
2)	
3)	
4)	

5. Izlasi avotu E! Uzraksti, kāpēc 1905. gada revolūcijas laikā tika ievēlētas jaunas pagasta valdes! (2 punkti)

- _____
- _____

1. _____

2. _____

6. Izlasi avotu E! Uzraksti, kādi pārkārtojumi jāveic pagastos! (4 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____

Kopā par
5. uzd.: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

7. Izpēti avotu G! Uzraksti, kādus cīņas paņēmienus un veidus lietoja 1905. gada revolucionāri! (5 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Kopā par
6. uzd.: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

8. Izlasi avotu F! Uzraksti, kādas pozitīvas pārmaiņas notika pēc 1905. gada revolūcijas! (4 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____

Kopā par
7. uzd.: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

9. Uzraksti jēdzienu skaidrojumus! (4 punkti)

Reforma – _____

Revolūcija – _____

Kopā par
8. uzd.: _____

1. _____

2. _____

Kopā par
9. uzd.: _____Kopā par
2. daļu: _____

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI

 2011. gada 7. jūnijā
 SKOLĒNA DARBA LAPA

3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Izvēlies vienu no valsts svētku vai atceres dienām! **Uzraksti aprakstu par vēsturisko notikumu, kuru svin vai atceras šajā datumā!** Aprakstā iekļauj konkrētus vēsturiskos notikumus un personības, apraksti vēsturiskā notikuma cēloņus un izvērtē vēsturiskā notikuma nozīmīgumu, lieto atbilstošus vēstures jēdzienus!

20. janvāris – 1991. gada barikāžu aizstāvju atceres diena
 4. maijs – Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena
 11. novembris – Lāčplēša diena

Uzmetums.

Vēsturiskie notikumi, personas:

Jēdzieni:

Vēsturiskā notikuma cēloņi:

Vēsturiskā notikuma norise:

Vēsturiskā notikuma sekas, nozīmīgums:

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
VĒSTURĒ
9. KLASEI**

2011. gada 7. jūnijā
DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

Vērtēšanas kritēriji

1. daļa

1. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru gadam atbilstoši pievienotu notikuma burtu.

Kopā – 5 punkti.

2. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru notikumam pareizi pievienotu vēstures perioda burtu.

Kopā – 5 punkti.

3. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katriem diviem savstarpēji pareizi sakārtotiem notikumiem.

Kopā – 4 punkti.

4. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildes izvēli.

Kopā – 5 punkti.

5. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katram preses izdevuma nosaukumam pievienotu pareizu izdošanas perioda burtu.

Kopā – 4 punkti.

6. uzdevums.

6.1. Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu kultūrvēsturiskā pieminekļa nosaukumu.

Kopā – 3 punkti.

6.2. Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi atzīmētu kultūrvēsturiskā pieminekļa atrašanās vietu.

Kopā – 3 punkti.

7. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. Skolēni var minēt dažādus ceļoņus un sekas.

Kopā – 4 punkti.

Kopā par 1. daļu – 33 punkti.

2. daļa

1. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par pareizi apvilktu atbildi. **Kopā – 1 punkts.**

2. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru konkrēti uzrakstītu cēloni. **Kopā – 8 punkti.**

3. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu problēmu. **Kopā – 4 punkti.**

4. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu cēloni. Skolēns var izmantot gan citu avotu informāciju, gan savas zināšanas. **Kopā – 4 punkti.**

5. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu cēloni.

Kopā – 2 punkti.

6. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par pareizi uzrakstītu pārkārtojumu.

Kopā – 4 punkti.

7. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu cīņas paņēmienu vai veidu.

Kopā – 5 punkti.

8. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu pozitīvu pārmaiņu.

Kopā – 4 punkti.

9. jautājums.

Skolēns iegūst:

1 punktu – par nepilnīgu vai daļēju jēdziena skaidrojumu,

2 punktus – par katru precīzi un izsmeļoši izskaidrotu jēdzienu.

Kopā – 4 punkti.

Kopā par 2. daļu – 36 punkti.

3. daļa *

Kritēriji Punkti	1. Saturs un valoda	2. Vēstures jēdzieni	3. Fakti	4. Cēloņsakarības
2	Saturs atbilst tēmai. Teksts ir loģisks, strukturēts (ir ievads un nobeigums). Ievēroti pareizrakstības likumi. Nav kļūdu vēstures jēdzienu rakstībā, ir dažas nebūtiskas stila vai gramatiskās kļūdas.	Minēti 3 vai vairāk atbilstoši vēstures jēdzieni, aprakstot izvēlēto svētku vai atceres dienu.	Minēti vismaz 3 precīzi vēstures fakti/personības, kas saistīti ar izvēlēto svētku vai atceres dienu.	Norādīti vēsturiskam notikumam būtiskie cēloņi un dots vērtējums.
1	Teksts ir nedaudz haotisks vai bez ievada un nobeiguma. Ir pareizrakstības kļūdas, taču jēga ir uztverama.	Minēti 1 vai 2 vēstures jēdzieni, aprakstot izvēlēto svētku vai atceres dienu.	Minēti 1 vai 2 precīzi vēstures fakti/personības, kas saistīti ar izvēlēto svētku vai atceres dienu.	Norādīti tikai vēstures notikuma cēloņi vai tikai dots vērtējums. Norādīti cēloņi un vērtējums, kas nebūtiski šim notikumam.
0	Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu. Ja aprakstā ir tikai svētku svinēšana mūsdienās, bez vēsturisko notikumu skaidrojuma, darbs tālāk nav vērtējams.	Nav izpratnes par vēstures jēdzienu lietošanu (jēdzieni nav lietoti vispār vai jēdzienu lietošana ir nepareiza).	Nav izmantoti vēstures fakti/personības vai tie neatbilst tematam. Nav izpratnes par vēstures notikumu hronoloģiju (piemēram: Barikāžu atceres dienu saista ar 1905. gada revolūciju; Lāčplēša dienu ar krusta kariem).	Cēloņi nav norādīti. Vērtējums nav dots.

*Iegūto punktu skaits jāreizina ar 2.

Kopā par 3. daļu – 16 punkti.